

MiS: Manipuleren in Strafzaken?

Tanja van Mazijk & Marion Uitslag

MiS (Mediation in Strafzaken) is een vorm van bemiddeling gericht op delicten waarbij strafrechtelijke vervolging door het Openbaar Ministerie wordt overwogen of reeds is gestart en waarin nog geen (onherroepelijke) beslissing is genomen. Hierdoor kan de uitkomst van de mediation in strafzaken nog invloed hebben op de door de officier van justitie of de rechter te nemen beslissing. Het doel van mediation in strafzaken is herstellen en helen, of zoals Howard Zehr, één van de grondleggers van restorative justice, het formuleert: 'to heal and put things as right as possible'. Dat herstellen en helen heeft veel gezichten. Verdriet, angst, woede en onbegrip kunnen aan bod komen en schade kan worden afgehandeld. Uiteindelijk gaat het erom dat de kwestie niet erger wordt dan zij was en dat partijen beter van tafel gaan dan zij kwamen. Maar dan moet er wel een goed gesprek plaatsvinden. Begeleid door een kundig mediator. Wat moet die kundig mediator dan kunnen?

De mediator in strafzaken moet kunnen manipuleren. Met manipuleren bedoelen we sturen, helpen en zorgen, uit liefde voor de mensen aan tafel zeg maar. Het woord manipuleren heeft negatieve connotaties – om de tuin leiden; op slinkse wijze beïnvloeden – maar een goede mediator in strafzaken manipuleert. Bewust of onbewust, en wel in termen van richting geven. Hij of zij stelt niet lukraak vragen, maar weet welke vragen gesteld moeten worden om mensen een bepaalde kant op te sturen, om ze bij hun onderliggende drijfveren en gevoelens te brengen. De mediator bepaalt zo voor een groot deel de koers van het gesprek. Die koers is uiteindelijk gericht op herstel. Daar moet de mediator transparant in zijn en om dat te bereiken moet hij of zij partijen helpen om dichterbij zichzelf en bij elkaar te komen. Uiteraard mag de mediator niet partijdig zijn, moet hij zijn persoonlijke voorkeuren en gekleurde (onder)kennens en die op een professionele manier parkeren. Zo niet, dan wordt één van de partijen tekortgedaan.

Bij de aparte intakes voorafgaand aan het gezamenlijke gesprek merk je dat mensen het vaak moeilijk vinden om onder woorden te brengen waar ze echt mee zitten. Ze vinden het moeilijk om toe te geven hoe bang ze zijn, of hoe diep hun verdriet en radeloosheid of woede is. Vaak speelt schaamte hierbij een rol. Een grote vent van 1,90 meter is toch niet bang voor zo'n rotjong dat hem in elkaar heeft geslagen? Het is de taak van de mediator om die weggedrukte gevoelens boven water te krijgen en vervolgens te normaliseren. Daar moet je partijen bij helpen. De meeste mensen uiten hun gevoelens niet zo eenvoudig. Je helpt een verdachte die tot aan zijn oren onder de rode vlekken zit omdat hij zich schaamt voor wat hij heeft gedaan, door tegen hem te zeggen: 'Ik zie dat je dichtklapt,

schaam je je voor wat je hebt gedaan?’ Of neem een verdachte die tijdens de intake huult van spijt maar vervolgens eruit flapt: ‘Dit ga ik dus niet doen tijdens het gezamenlijke gesprek; hier was ik al bang voor.’ Je zegt tegen hem dat hij dit juist wel mag doen tijdens het gesprek met het slachtoffer. Dat zeg je omdat je als mediator weet dat oprechte spijt het slachtoffer goed zal doen. Tijdens het gezamenlijke gesprek dat volgt op de aparte intakes moet de mediator ervoor zorgen dat partijen zich zo veilig voelen, dat ze hun gevoelens, die ze in de aparte intakes al naar de mediator hebben geuit, ook naar elkaar durven uit te spreken. Om dit op een goede manier te kunnen doen moet de mediator mensenkennis hebben en gevoelens van pijn, angst, woede, schaamte en verdriet herkennen.

Het manipuleren waar we het hier over hebben moet je dus niet verwarren met opleggen en dwingen. Elke professional wil zijn werk goed doen en de vruchten daarvan bewonderen, maar het is niet de bedoeling dat partijen over de streep tot herstel worden gesjord. Daar doe je niet alleen de andere partij mee tekort. Je zou dan ook op een negatieve manier de uitkomst van de strafzaak kunnen manipuleren, omdat de verwijzer rekening houdt met de uitkomst van de mediation in strafzaken. In elke mediator in strafzaken schuilt een herstelhunkeraar die prevelt: ‘Maar u hebt toch vast wel een beetje oprechte spijt?’ Elke mediator wil graag dat partijen met meer rust en vrede naar huis gaan en dat ze datgene wat gebeurd is een plek kunnen geven en misschien zelfs kunnen afsluiten. Maar het is belangrijk dat de mediator zijn herstelhunkeraar laat zitten waar hij zit. Als heel worden en herstel niet plaatsvinden, dan is dat teleurstellend en niet wat de mediator voor partijen had gehoopt. Maar wat van waarde is, is nu eenmaal weerloos en kwetsbaar en laat zich niet dwingen.